

DIN MEMORIILE UNUI EROU VETERAN AL PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL — GENERAL MAJOR ÎN RETRAGERE NICOLAE PĂTRĂȘCOIU

de PATRĂȘCOIU NICOLAE MIRCEA

„Un ofițer în rezervă a făcut o ispravă din acelea care trebuiau trecute alături de victorii în comunicatul oficial. Sublocotenentul Nicolae Pătrășcoiu cu câțiva oameni ai lui au luat două baterii de obuziere de 105 mm la Jiu și a început a improșa din ele pe dușman.

A făcut minunea fiindcă era pe pământul lui”, scria marele istoric Nicolae Iorga la 18 octombrie 1916 în ziarul Neamul Românesc, aceasta numai după câteva zile de la săvârșirea actelor de eroism întimplate în ziua de 14 octombrie 1916 în „Bătălia de la Jiu”.

Acest scurt fragment citat nu este singurul, deoarece istoricii Nicolae Iorga, Constantin Giurescu și alții au scris multe despre faptele eroice ale sublocotenentului Nicolae Pătrășcoiu.

Dar cine este marele erou al luptelor de la Jiu din primul război mondial?

Este unul din cei cinci copii ai unui țăran din comuna Arsuri, județul Gorj, care avea în singele său spiritul de dreptate și cinste și care ținea la pământul scump românesc.

Născut la data de 20 aprilie 1890 și mort în 1987 a fost un partener plăcut în purtarea discuțiilor privind faptele eroice ale ostașilor români din primul război mondial, lucid, plin de vivacitate și oricând dispus să spună sau să asculte o glumă.

Ca răsplată a eroismului legendar, care la Jiu a scris una din cele mai frumoase pagini din istorie, a fost distins cu nenumărate ordine și medalii, amintind pe principalele: Ordinele Mihai Viteazul, Virtutea Militară Poloneză, Sfântul Vladimir Rus, Marele Cavaler al Legiunii de onoare a Franței etc...

Dovadă a preșuirii sale sînt și faptele că presa nu-l poate uita, fiind evocat în multe numere din Flacăra, Magazin istoric etc...

Dar mai bine să lăsăm să vorbească chiar pe erou, într-o sinteză a memoriilor sale privind modul cum au decurs ostilitățile pe frontul de luptă :

Pînă nu demult istoria universală nu pomenea nimic de români, considerați ca un popor fără istorie.

Dușmanii ne înfățișau ca intruși în vatra lor.

Muntenii, Moldovenii, Transilvănenii și Aromânii, răzlețiți în întunericul robiei, uitaseră obîrșia comună.

Descoperirile arheologilor și cercetările neobosiților noștri savanți au dovedit că sîntem aici de mii de ani în moșia strămoșilor noștri traci și de-alungul secolelor am înfruntat vitregia soartei.

Istoria aceasta obiectivă, fără romantism și fără șovinism, este cartea de căpătii a neamului nostru, din care educatorii culeg sămînța iubirii de patrie, pe care o sădesc în oborul sufletesc al tinerelor generații și cu care am intrat în circuitul istoriei lumii civilizate.

Marii noștri istorici de renume mondial, s-au oprit în povestirea lor la războiul de independență, lăsînd urmașilor ca în perspectiva timpului și fără influențe, să continue firul istoric.

Istoria războaielor țărilor cu tradiții militare a fost scrisă de oameni de știință competenți în materie, pe baza documentelor timpului, analizate și confruntate mai tîrziu cu ale foștilor adversari cu care s-au măsurat pe cîmpul de luptă.

Vastitatea documentelor primare în războaiele de durată : situații zilnice de efective, buletine informative, ordine, rapoarte operative (de 3 ori pe zi pentru brigăzi mixte, divizii etc.), dări de seamă, directive etc. nu îngăduie o analiză și sinteză în scurt timp, dar nici o întîrziere sine die nu este admis.

În anul 1916 armata regatului român a trecut Carpații cu convingerea că foarte curînd va birui și va elibera pe frații de sub jugul străin.

Mai înainte de a da bătălia plănuită am fost loviți de pumnul de fier german și surpriza prinderii noastre în clesatele larg deschis de forțe disproporționat de mari ca număr și mai ales ca tehnică de luptă a provocat mare îngrijorare

în conducerea politică și militară precum și descurajare în rândurile luptătorilor.

Am apelat la ajutorul aliaților, promis în tratatul de alianță, care, oboșiți după 2 ani de lupte grele, au privit cu brațele încrucișate drama României atacată de 2 imperii și 2 auxiliari.

După 2 luni de luptă crâncenă, în Transilvania și Dobrogea, armata română cu efectivele reduse la jumătate, lipsită de puști, tunuri și muniții, a trecut la apărarea frontierelor (Carpați și Dunăre) pe un front dublu decît al aliaților noștri pe frontul din Franța și în plus fără nici o rezervă.

În aceste împrejurări dramatice s-au produs lovituri de trăsnet pe frontul Jiului, apărut de Divizia 11 Infanterie General Cocărăscu Dumitru: inamicul a pătruns în țară, frîngînd munții, ajungînd foarte repede la porțile Tg. Jiului.

Populația de la poalele munților Vilcan înspăimîntată a luat calea pîrbegiei, iar comandamentele au ajuns în pragul disperării.

Cu harta regiunii și cu documentele în mînă iată rezumatul operațiunilor Bătăliei de la Jiu.

În ziua de 9. X. 1916 Marele Cartier General, apreciînd forțele inamice din sectorul Jiului că sînt inferioare, a ordonat scoaterea Diviziei 11-a de pe front și trimiterea ei la Pitești, rezervă de Marele Cartier General. Începerea dezlucării la 10. X. și terminarea la 14. X.

Marele Cartier General a mai ordonat să rămînă la Jiu și Orșova cîte o brigadă mixtă și o rezervă la Filiași, formînd Divizia la ordonatele generalului de brigadă Ion Dragalina.

În dimineața de 10. X Divizia 11-a se găsea în apărare pe frontiera Gorjului întinsă pe un front de 70 km de la Obrîșia Lotrului pînă în Virful Oslea.

În urma unui bombardament de artilerie grea, de o violență fără precedent, ciocanele de foc fiind mutate de pe un batalion pe altul din linia 1-a, de la Paring pînă în Muncelul Mic inclusiv, apărarea de pe Culmea Vilcanului a fost dărîmată pînă în seara de 10. X.

Colonelul Anastasiu cu resturi de circa 1 300—1 500 panicați, numai cu sacul de merinde pe umeri, care se găseau în afara tirului artileriei ucigătoare, au scăpat cu fuga.

— Anastasiu și Petroianu au ajuns la postul de comandă al diviziei de la Hurez în dimineața de 12. X. raportînd, iar restul a fost oprit în seara de 13. X. în plasa de la Copăcioasa.

sud-est de Tg. Jiu, de artileriștii care și-au pierdut tunuriile ; Lt. Col. Fiomoniceanu, cu 3 batalioane, escadronul de cavalerie și Compania de cicliști, s-a predat la 11. X. în văgăuna de la Vaideeni.

— Detașamentul Muncelul Mic a părăsit poziția la timp și s-a împrăștiat în regiunea Romanești — Ceaur sud de Tg. Jiu. Maiorul Trușculescu (16 august la Petroșani, 6 septembrie la Merișor, 20 septembrie la Cîmpul lui Neag) s-a ascuns ca dezertor timp de 5 zile, de la 10—15. X., când Lt. Col. Dumitrescu Constantin (Turcu) l-a prins umblind forfota într-o căruță prin Ceaur, pretextînd că își caută batalioanele pierdute pentru a se retrage cu ele către Olt. (La 15. X. Lt. Col. Dejoianu, adunînd fugarii din Detașamentul Trușculescu, a raportat că „circulă și devastează satele“.

— Compania 16/18 Lt. Toma Ioniță a luptat disperat timp de 3 zile în retragere, atacată continuu de Divizia 6 cavalerie germană și în seara de 12. X. a ajuns în tranșeele sale de la Frîncești, unde a sosit în ajutor Detașamentul Maior Dumitrescu Gheorghe (6 companii și o baterie de artilerie la care s-a adăugat a 2-a zi C. 3/18 de la Vf. Măcrișului).

Aceste 2 batalioane au oprit definitiv ieșirea din munți a Diviziei inamice, prin lupte înverșunate de la 13—16. X. cînd această divizie a primit ordin de retragere în Valea Jiului românesc, de unde a pornit ofensiva.

— Brigada 21 Mixtă Col. Jippa din masivul Parîngul, a rezistat atacului și în ziua de 12. X. a contraatacat pentru a degaja Brigada de la vest de Jiu, dar tocmai cînd respinsese pe inamic și începuse urmărirea lui a primit ordin să rupă lupta și să se retragă la Bumbesti pentru încolonare spre Olt.

În dimineața de 11. X. generalul de divizie Culcer Ion Comandantul Armatei 1-a a raportat situația gravă a Diviziei 11 Cocărăscu și pericolul iminent al invaziei Olteniei (Divizia și Armata 1-a nu mai aveau nici o rezervă). A raportat că a trimis un detașament pe jos de 6 companii de la Baia de Aramă și Filiași cu o baterie, care probabil că nu va mai putea ajunge la timp cu ajutorul C 16/18; că a dat ordin Corpului 1 Armată să trimită în grabă 2—3 batalioane cu trenul la Tg. Jiu.

A cerut să se amîne scoaterea diviziei de pe front, aflată în luptă în retragere urmărită de forțe superioare inamice.

Ca final a conciliat ca Marele Cartier General să aprobe retragerea în ordine a trupelor de la Jiu și Cerna pe stînga Oltului cu cît mai puține pierderi. (Din vreme, ca prevedere, Culcer a început săparea de tranșee pe malul Oltului).

Răspunsul Marelui Cartier General a fost brutal: înlocuirea lui Culcer cu Dragalina și a generalului Lupescu Alexandru șef de stat major al Armatei 1-a cu Lt. Col. Găvănescu Constantin, adăugînd „terenul nu se va ceda decît pas cu pas, contraatacînd mereu. Trebuie a se utiliza aptitudinea fundamentală a soldatului nostru: vrednicia la atac. Orice defecțiune trebuie reprimată imediat cu pedepsele capitale”.

Apelurile lui Cocărăscu, Culcer și ale regelui pentru întoarcerea demoralizaților la luptă au fost strigate în pustiu.

În după amiaza zilei de 11. X. Generalul Dragalina a venit la Craiova, unde Generalul Culcer l-a pus la curent cu situația și i-a sugerat (nu ordonat — liber fiind în judecată să ia măsurile ce crede) să aducă 2 batalioane de la Cerna cu care să contraatace la Dobrița, unde inamicul a pătruns la aripa stîngă a diviziei 11-a (în această zi divizia și armata credeau că Brigada Anastasiu se găsea în luptă pe aliniamentul Scărișoara — Buliga și că nici un batalion nu s-a pierdut).

Dragalina a dat imediat ordin Diviziei 1-a „să trimită pe jos în cursul nopții la Baia de Aramă 2 batalioane și o baterie sub comanda Lt. Col. Dejoianu în inamicul a pătruns dinspre Muncelul și înaintează spre Dobrița”.

A raportat Marelui Cartier General că a dat ordine severe pentru scoaterea de trupe pentru Pitești.

În dimineața de 12. X. a sosit la Punctul de Comandă al diviziei la Hurez, unde a găsit pe colonelul Anastasiu și pe Lt. Col. Petroianu și în schimbul de luarea comenzii și a precizat: „trupa care nu mai poate să înainteze, să moară pe loc” — depășind ordinul regelui. (Cine putea aduce pe fugari și dezertori să citească ordinul?).

A dat apoi ordin generalului Cocărăscu să plece îndată la Pitești, Lt. Col. Mărculescu, șef de stat major, să rămînă pe loc pentru imbarcarea armamentului și a numit pe Col. Anastasiu Comandant al trupelor de la Jiu (Acesta n-a voit să raporteze ce s-a întîmplat cu Brigada sa 21 Mixtă, și timp de 8 zile Armata I-a și Marele Cartier General nu vor afla nimica despre dezastrul de mai sus, din zilele de 10 și 11

oct. 1916). Generalul Dragalina a plecat cu mașina în defileul Jiului de unde Lt. Col. Pomponiu fugise cu panicații săi pe urmele resturilor panicate ale B. I/41 de la Vf. Cîndetul.

Conduc de căpitanul Pîrvu Boerescu a ajuns aproape de Mînăstirea Iainici în fața Bt. 5 Cicliști germani. Rănit grav a fost evacuat la București unde a decedat în ziua de 24.X.

În urma rănirii Generalului Dragalina în ziua de 12 oct. 1916, situația devine și mai gravă.

Armata I-a nu are comandant, Divizia I-a de asemenea, Lt. Col. Găvănescu, în rol de comandant de armată, a ordonat:

1. Colonel N. Anăstasiu va comanda trupele de la Jiu și va colabora cu Lt. Col. Dumitrescu (Turcu) șef de stat major al Diviziei I-a, care va conduce operațiile.

2. Divizia va rezista pe poziția întărită (Arsuri—Hurez) și în caz de atac în forță a inamicului se va retrage către Olt.

Col. Anăstasiu a transmis ordinul de retragere trupelor de la Jiu către Olt pe 2 coloane, el găsiindu-se între coloane.

A refuzat înțelegerea lui Turcu și a dat ordin Brigăzii 21 Mixte Col. Jipa să se retragă în poziția de la Bumbăști, unde va primi ordine de urmare.

În dimineața de 12.X. inamicul a pătruns la Hurez. Abia plecase Dragalina spre defileu și Anăstasiu, Mărculescu și Petroianu au scăpat în fuga automobilului.

Col. Jippa a dus în cursul nopții de 12/13.X. 1916 trupele la Bumbăști și a ocupat poziția cu 2 1/2 batalioane. Batalionul II/13 a fost cerut și trimis la Tg. Jiu pentru a forma ariergarda panicaților Colonelului Obogeanu de la Copăcioasa și impedimentelor, celelalte batalioane au fost preluate pentru alte sectoare la 11.X.

În seara zilei de 13.X. coloanele inamice au ajuns în gura defileului de la Bumbăști, la Porceni Birnici pe Jiu unde inamicul a trecut Jiul la Gara Bumbăști dar a fost respins de colonel Jippa. A reușit însă să facă un cap de pod în față la Tetila, la 4 km nord Vădeni; iar la Rasovița a interceptat șoseaua națională Bumbăști — Tg. Jiu — Tismana; șoseaua rocadă.

Colonelul Anăstasiu și Generalul Petala, nou sosit la comanda provizorie a armatei, erau disperăți. Col. Anăstasiu știa că de la Bumbăști pînă la Frîncești pe un front de 40 km nu se găsea nici o fracțiune de trupă română pentru a întâmpina cu pușca în mînă pe inamic.

Marele Cartier General a aflat de la generalul Dragalina că la 12.X. 1916 trupele de la Jiu erau „într-o goană înapoi cu legăturile organice distruse”. (Generalul Dragalina nu cunoștea însă întregul dezastru).

În seara zilei de 13 oct. a repetat ordinul lui Găvănescu că, dacă nu se mai poate rezista să se retragă spre Olt.

Pentru a nu fi capturat de inamic Colonelul Anastasiu s-a retras la Copăcioasa, unde a aflat că vor sosi 2 batalioane de la Olt (cele ordonate de generalul Culcer).

La ora 1 noaptea a dat ordin II/18 să se înapoieze la Tetila fiindcă inamicul „taie retragerea brigăzii col. Jippa”.

Către dimineața a primit un ordin de la Lt. Col Dumitrescu Turcu, care între altele glăsuia: „Detașamentul Lt. Col. Dejoianu va ataca pe inamic pe direcția Dobrița. Grupul Jiu va susține atacul lui Dejoianu”.

Pentru a întinzi pe Col. Anastasiu a scris dedesubtul ordinului „Comandantul Diviziei 1-a (ss) General Cristu” — personaj inexistent în zonă, iar el a contrasemnat ca șef de stat major al diviziei 1-a. Colonel Anastasiu n-a dat importanță hîrtiei trimise de Turcu.

În cursul nopții de 13/14 oct. a sosit la Brădiceni Lt. Col. Dejoianu cu 2 batalioane și o baterie, extenuate după un marș forțat de 100 km.

14 OCTOMBRIE 1916

Batalionul II/18 a ajuns dimineața la Tetila, obosit după 5 zile fără repaus, lupte, marșuri și contramarșuri.

A atacat îndată pe inamicul din capul de pod, care îngloba șoseaua națională și linia ferată Bumbesti — Tg. Jiu.

Compania 7-a se găsea în rezervă înapoia stîngii celorlalte 3 companii din linia I-a a atacului.

Din proprie inițiativă, fără a mai raporta, Compania condusă de Slt. Pătrășcoiu Nicolae a plecat la atac. A trecut Jiul jumătate din companie cu slt. Vilcu Ion a atacat în spate coloana principală bavareză (Col. Vogt) la Simbotin; iar cealaltă jumătate a alergat la Arsuri, unde a capturat artileria inamicului — 2 baterii de obuziere intacte — pe care le-a întors împotriva dușmanului. Gornistul Florian Draica, călare pe un cal german, a ajuns repede cu raportul la Col. Jippa. Înainte de înserare știrea telefonică a ajuns la Col. Anastasiu, de la acesta la Lt. Col. Găvănescu șeful

de stat major al armatei I-a care entuziasmat a strigat : „ura, să trăiască slt. Pătrășcoiu, comandantul companiei a 7-a”, iar de la acesta la Buftea la Marele Cartier General.

Coloana bavareză de la Simbotin — Tetila a intrat în panică și a fugit în dezordine către munți, prin păduri și hățișuri, pe o ploaie torențială, antrenînd la fugă și batalionul de la Porcenii Birnici pe Jiu, flancarda sa.

A lăsat pe teren impedimentele. Tăindu-i-se retragerea pe drumul care a venit, a lăsat la Schela toate tunurile pierdute de Brigada Anastasiu în fuga din 12.X. 1916 (15 tunuri).

Timp de 24 de ore cele două baterii de obuziere germane au tras și împrăștiat în munți coloanele germane — cărora li s-a tăiat de Compania 7/8 legăturile telefonice cu spatele și convoaiele în retragere de la Schela către Poiana Mihai Vi-teazul.

În ziua de 15.X. un batalion inamic a încercat un contraatac pentru redobîndirea bateriilor pierdute. Prin luptă grea a fost respins spre seară de Comp. 5 și 7/18 sub conducerea Căpitanului Popescu Nicolae.

În aceeași seară Generalul Petala a ordonat să fie imbarcate pentru Olt cele 2 baterii capturate cu atelaje și muniții. (Din 40 de tunuri ale sectorului vest de Jiu au scăpat cu fuğa în ziua de 12 oct. 1916 numai 2, care au ajuns la Copăcioasa).

-- Detașamentul Dejoianu (2 batalioane combinate și o baterie) condus de Lt. Col. Dumitrescu Turcu, după un mars de apropiere a atacat în după amiaza zilei de 14. X. 1916 Bt. III/3 bavarez la Rasovița — Lelești. Dumitrescu — Turcu a adus acolo și bateria de la Frîncești a detașamentului Maior Dumitrescu Gh.

Căpitanul Terpu cu batalionul său de mehedințeni a silit pe inamic — atacîndu-l în flancul stîng — să se retragă către Văləri, în cursul nopții.

În seara de 13 bătălia era pierdută.

În seara de 15 victoria de la Jiu era cîștigată.

Ecoul acestei victorii a trecut granițele țării și generalul Falkenhayn a recunoscut înfrîngerea.

La 16.X. 1916 Divizia 6 — Cavalerie germană a primit ordin să se retragă la Cîmpul lui Neag în valea Jiului apusean.

Viscolul a început și Divizia I-a a aruncat tunurile în prăpastie. Generalul Petala a ordonat tupelor de la Jiu obosite să intre în cantonamente și detașamente mixte să urmărească pe inamic.

Compania 7/16 a primit ordin de urmărire și în ziua de 17.X. a ajuns după 18 km aproape de Buliga — străbătînd plaiul Hurezului — la Scărișoara, unde a capturat 38 prizonieri și a împrăștiat un batalion surprins în bivouac.

În ziua de 22.X. la muntele Pleșa a capturat un sergent, un caporal și 22 soldați din Rgt. 18 Inf. Osterrode nou sosit în zonă. Compania 7/18 a fost încercuită și distrusă.

În ziua de 16.X. Petala a dat ordin ca pînă la 18. X să-i fie înaintate: rapoartele de operațiuni, situațiile zilnice de efectiv, batalioanele de informații, dările de seamă etc., pentru zilele de 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16.X.

Totalitatea luptelor de la Jiu, purtate de Divizia a 11-a a luat oficial denumirea de Bătălia de la Jiu, care a culminat în ziua de 14.X.

În cartea sa, — Nicolae Iorga — Războiul nostru în note zilnice, vol. II, pagina 162 a scris :

„Am plecat la război cu conștiința că nu se poate altfel. Unii au avut încredere, cîțiva chiar entuziasm.

La buletinele de victorie sufletele s-au deschis bucuroase.

Deunăzi, la veștile despre un mare succes în Oltenia oamenii s-au îmbrățișat și au plîns. Soldații au arătat o uitare de teamă și de interes personal, care îi așează între cei mai vajnici luptători, care au apărat o țară vreodată“.

De atunci au trecut ani și ani.

Pentru meritele sale deosebite din primul război mondial, colonelul de rezervă Nicolae Pătrășcoiu la data de 23 august 1979, erou de la Jiu a fost înaintat la gradul de general maior în retragere.